

МАМІН-СІБІРЯК

УПЕРТИЙ ЦАП

У

6

БІБЛІОТЕКА УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА

UARTLIB.ORG
UARTLIB@GMAIL.COM

МАМИН-СІБІРЯК

УПЕРТИЙ ЦАП

УНДІП

Перевірено

1952 р.

4047

Видавниче Товариство
„КРИНИЦЯ“
— у Києві —

Київ
Друкарня Т-ва „КРИНИЦЯ“, Хрещатик 42.
1917.

Ів. Паданка.

I.

Жив собі на світі веселий столяр. Так його всі сусіди й звали „веселий столяр,“ бо робив все завжди з піснями. Робить і співає.

— Добре йому співати, коли в нього все є, — казали сусіди з заздрістю. — І своя хатинка, і конячка, і городець, і кури і навіть цап.

Справді, у столяра все було: і своя хатинка, і конячка, і корівка, і кури, і старий упертий цап. Жив він і не бідно й не багато, але головне, що все було своє. Сам столяр казав:

— Хвалити Бога, все у мене є...

Заздрі сусіди не хотіли бачити одного — а саме, що веселий столяр все своє добро нажив сам, своєю працею, невпинно

працював, та й жінка ще йому допомагала. Він струже й пиляє свої дошки, а жінка з усякою домашньою роботою справляється: і обід зготує, і підлатає, і пошиє, і з горóдом упррається, і худобу догляне. Одно слово, жили добре, й хата була, мов чарочка повна. А де добре господарі живуть, там і иншим всім добре. Кінь ситий, корова так саме, на даху хатинки туркотали голуби, під стріхою весело цвірінькали горобці, по двору похажав поважний півень з своїми курми, навіть миші, що жили під полóм, і ті були ситі. Бувало жінка столяра забубонить:

— І що це мишей у нас стільки расплодилось! Овес у курей крадуть, хліб тягнуть...

— Ну, що ж, і нехай собі тягнуть!—заспокоював жінку столяр.—Деж їм узяти. Коло хліба не без кришок... Грошей їм не дають, працювати не вміють, а жити треба. А в них так саме є й семейка, і дітки свої,—треба ж чимсь харчитись. Пусте, нас з тобою не зздять... А до того ж, у нас є кіт-Мурко.

Кіт сидів звичайно на печі і удавав, мов би нічого не чує. Він не любив теревенів. Скажіть, будь ласка, з якої речі він буде ловити мишей, коли завжди ситий? Іноді він виряжався до комори, ловив якесь горопашне мишиня, але не їв його, а приносив показати господині.

— Ну, тай молодець, Мурко! хвалила його столяриха і давала котові молока.

Кіт напивався молока і дрімав де-небудь в теплому куточку. Мишей він ловив тільки для своєї розваги. Стане нудно, ну й піде на полювання. Взагалі, серіозний був кіт Мурко, і господиня його дуже любила. Більше за все він пишався тим, що живе в хаті вкупі з господарями, і на подвіря виходив тільки погуляти. Ні з ким він не сварився, не бився і дивився на других з погóрдою. От півень і цап—ті завжди сварились, ганили один одного і навіть починали битись.

— Ну, хиба ж так можна, панове? бубонів кіт.—Ви зовсім не вмієте себе тримати... А про те, що це я з вами говорю: все одно, нічого не зрозумієте!

— Знаємо ми тебе, старого крутія,—лаявся півень.—Тільки й знаєш, що лежиш проти сонечка... Скажіть, будь ласка, який пишний пан: лапку боїться замочити. Одно слово погань...

Кіт нічого не одмовляв, а тільки призириливо мружив свої зелені очі та ворушив вусами.

Цап та півень часто сварились. Ото візьмуть і посваряться знічевя.

— Гей, ти, дармоїде—кричав на весь двір забіяка-півень. — Не дарма кажуть, що з цапа ні вовни, ні молока...

— Теж, розчванився робітник! — ображався цап. — Тільки горло своє дурне дереш та спати ні кому не даєш... Ото і вся твоя робота!

— Я не робітник? А хто господаря ранком будить? Я!. А хто курей доглядає? Все ж я!.. А хто маленьких курчаток стеже од шуляка? Знов же таки я!... Всюди я й про всіх повинен поклопотатись. А ти тільки даром чуже сіно їси, старий упертій цап!..

— Чуже сіно їм? Ах ти, розбишака!.. Та я тебе, хвалька, в порох розітру!

Цап нахилив голову, закривав очі й прожогом кидався на півня...

— Ой, вбили! Батечки, півня вбили!.. несамовито галасував півень, тікаючи від розлютованого цапа.—Рятуйте!.. Живого півня клятий цап убив!

Галас півня всіх ставив на ноги. Кудкудакали кури, цвірінькали горобці, гавкав надвірній пес Бровко, який з охотою встрявав у бійку. Бровко заразом гнався і за цапом, і за півнем, і намагався вчепитись в кого-небудь зубами. Столяр до сліз сміявся, дивлячись на цю колотнечу. Звичайно справа кінчалась тим, що півень злітав на тин, розмахував крилами й галасував на все горло:

— Наша взяла! уррра! Що взяв, клятий цап? Куди тобі битись зо мною!.. Почекай, ось я тобі ще твої дурні очі видеру! Еге, зо мною, брат, кепські жарти!..

Старий упертий цап в такі хвилини почував себе дуже кепсько. Упреться рогами в тин і намагається його повалити... Адже, соромно, що півень так ганить його на всю улицу. Бровко із щирости гавкав, мов божевільний, і собі кидався на тин.

— Ой, цапе, цапе, як тобі не соромно, — сміявся столяр. — Не гаразд, брате, битись та ще й з птахом.. Ой, цапе, цапе, як тобі не соромно!..

— А коли він чваниться? — понуро одмовляв цап. — Я йому ще покажу!..

Роздратований цап одходив од тину на серед двора, розганявся й з усього розгону — гуп! — прямо лобом в тин, — тільки роги тріщать. Це вже було зовсім смішно, так що навіть глузували горобці, стрибаючи по даху. Поважно сміялися голуби, хитав головою кінь, а півень сміявся на все горло.

— Ну, ще раз, цапе!.. Ха, ха!.. пошкодуй тин, дурна голово! Він не винен, що ти дурний.

— І справді, пошкодуй тин, — сміявся столяр. — Та й лоб тобі самому ще може здатись. Ой, який ти старий, упертий цап!..

Цап після такої бійки довго не міг заспокоїтись. Він сердився надовго, розгнівається вранці і весь день сердиться, вкладається спати — сердиться, прокинеться вночі — ще трохи посердиться. Такий вже сердитий вдався!.. Одного разу, щоб допекти півневі, він, мов би невмисне, наступив на його кохану курочку. Счинився цілий гармидер, і півень побіг до господаря скаржитись на цапа.

— Змилуйтесь, пане господарю, оттак цап всіх моїх курей перекалічить.

— Ну, братіку, це не моє діло, — одмовляв на те столяр. — Нехай з вами господиня розправляється, як знає...

І столяриха розправилась: вхопила ломаку й претяжко побила цапа.

— Ось тобі, ось тобі, голова твоя уперта... Не дави курей, не дави курей!..

Цап аж заревів од болю, втік на город і ще дужче розгнівався на клятого півня. Він довго не хотів вертатись до двору, аж поки його не умовив Бровко.

— Та, годі вже тобі гніватись, умовляв його Бровко, поводячи хвостом. — Колись ми вдвох оддухопелимо півня.

— Еге, тобі добре говорити, а от боки мої... бурчав цап, упершись об землю рогами. — Чи ж я не служу хазяїнові? А що сіно їм, — то яке там сіно мені доходитьсь? Збіраю з землі, що кінь і корова однаково потопчуть. Одна назва, що сіно... Правда, я не вередливий, а все ж чужого сіна не їм.

Бровко був собака добрий і стало шкода йому цапа. Бо таки й справді, за що побила його хазяйка?

— Знаєш, що я тобі, цапе, скажу, казав Бровко: — не варто гніватись. Ти удавай, мов би нічого й не трапилось. І мені так

са́ме иноді перепадає од хазяйки... А я терплю. Вона тільки й любить, що кота Мурка, корову та курей. Нічого з нею не поробиш...

— А я її заколю... от і не поробиш.

— Ні, це вже ні-нащо нездатне, цапе. Треба терпіти... Чого тільки не трапляється в семі! Не кожен же огріх—за гріх...

Справді ж—то Бровко хитрував. Він більш за все любив, аби в хаті все було до-ладу. Нащо ж тоді він, Бровко, коли всі будуть сваритись та битись? Трошечки—ще байдуже, але не завжди.

— Ну, я вже і помирив, хвалився Бровко, підходячи до господаря.—Посварились, і годі...

— Ти в мене молодець! хвалив столяр собаку.—Коли розібрати, то цап зовсім добрий: тільки трохи упертий. Я йому так і сказав: не гнівайся, кинь! Не треба...

Столяр любив вийти в вечері на двір та посідіти на ганочку. Сяде на сходах, закурить люлечку тай дивиться. А Бровко уже й тут: облизується, хвостом водить, підлещується.

— Ну, що таке, Бровко?

— А нічого... Все гаразд. День і ніч не сплю, твою хату стережу.

— Так, так... Молодець! Ти в мене розумаха...

— А то як же? Який же лад в хаті, коли немає гарної собаки? Це не те, що який-небудь дармоїд, от хоча б кіт Мурко.

— Ага, не любиш? Ха, ха, ха! Не забув певно муркових пазурів?

Од нудьги Бровко бувало ганявся на подвір'ї за гладким котом,—не з злости, а так собі. Господиня куди-небудь піде, виходив і кіт на ганочок, ну як же його не поганяти, товсто-мордого? Правда, Мурко шалено оборонявся й два рази претяжко дряпнув Бровка, але все ж він його боявся. Бровко заздрів Муркові, якого кожен день напували молоком, а йому, Бровкові, перепадали самі недоїдки...

II.

Жив та поживав веселий столяр, пісні співав, а горе-люте підкралось до нього непомітно... Заслабла жінка столярева, пролежала тиждень-другий, та й душу Богові віддала. Тяжко плакав сердешний столяр, ходив по своїй хатинці та все говорив:

— Як я тепер буду жити? Як я буду жити?..

Прийшли сусіди, почали його умовляти, і всі говорили:

— Чого ти так побиваєшся? Все в тебе, хвалити Бога, є... Якось і сам проживеш.

— Все є, а жінки нема,—плакав столяр.—Ой, як я жити буду? Як же це я без жінки?..

Плаче столяр, побивається, і ніхто його розважити не може. Поховав жінку, взявся за роботу, та вже не стало чути веселих пісень в хаті. Мовчки працював столяр, а горе-люте мовчки його шматувало.

Не сила була столяреві самому жити, і взяв він до себе стару бідну бабу, аби вона господарства доглядала,—самому йому скрізь не поспіти, хоч роботу кидай! І пішло все перевертом... І обід в-пору не зготовлений, і страва не так зварена, і худоба стоїть голодна, і на городі нічого не робиться.

— Пагане діло,—бурчав півень, стукаючи зголоду носом.— Так, чого доброго, й здохнути можна...

Кури й собі бурчали й почали менше яєць нести. Голодна корова зразу стала давати менше молока; кінь схуд, обріс голодною шерстю,—і всі нарікали на господаря. Нічого тільки не говорив один цап, хоча й голодував з усіма вкупі. Що ж тут говорити? Була жива господиня, і всім було добре; а не стало господині,—що ж—треба терпіти.

Сусіди, що раніш заздрили веселому столяреві, тепер говорили по-між себе:

— А ми думали, що він, столяр, розумний!.. Горід занехаяв, худобу захарчував, в хаті ніякого ладу нема... Який же він розумний столяр?..

Самі жалостливі сусіди навмисне заходили до столяра, хитали головами, жаліли й говорили все це вголос:

— А ми думали, що ти - розумний.

Столяр і сам бачив, що все у нього йде не гаразд, не дивився б ні на що. Найбільше нудьга його обсідала вечорами... Почав столяр вечорами сходити з дому кудись до сусідів. Між людьми все таки якоесь веселіше,—воно й не веселіше, а тільки час непомітно проходить. Дивись—вечора й нема; а там глянеш—і спати пора.. Раніш столяр вечорами працював, а тепер на полиці робота лежала.

— Встигну якоесь,—розважав сам себе.—Робота не медвідь—до лісу не втіче!

Не гаразд і з роботою стало. З одним замовленням не вистиг, друге випустив, третього не дали... Став думати столяр: „адже ж я той самий, інші ж це мені навмисне зло роблять. Заздрять моїм достаткам... Пусте, дамо собі раду!“ Почав столяр на других думати, що то все вони винні.

Став він навіть на худобу сердитись. Чому корова молока не дає? Чому кінь не хоче возити так, як раніше? Чому кури перестали яйця нести?

Та навіщо ж вони мені всі?—гадав столяр,—проживу й без їх, а то тільки клопіт з ними!..

Дійшло до того, що столяр вивів коня й корову на торг і продав. Шкода було продавати, але видно того не обминути.

— Та він зовсім дурний, столяр отой,—загомоніли сусідки.— І хто це сказав, що він розумний?.. Все господарство марнує.

Сусіди кажуть своє, а столяр гадає своє. Попереду було не те, то й він не той був, а тепер йому нічого не треба. Нехай все йде за вітром; сам наживав, сам і прожива.

Без корови й коня всім погіршало. Бувало, коло коня й кури погодуються, й миши трохи собі вкрадуть, і цапові недоїдки лишаться. Так само й коло корови. Півень голосно почав бідкатись:

— Зовсім життя немає... А наш господарь дурень!..

Голуби й собі буркотали: ходять-ходять по подвір'ю, а хоч би одно зернятко де залежалось. Цвірінькали горобці:

— Що ж він за господарь, коли горобцеві нічим поживитися? Він нас доведе до того, що перейдемо ми до іншого господаря... Нехай лишається сам і живе, як знає.

— Ми теж покинемо,—пищали миши.—З голоду ж нам не гинути? Воно таки шкода його самого лишати, та нічого не поробиш.

Одно слово, знялася справжня колотнеча. Всі ремствували. Мовчав один тільки упертий цап. Правда, на-половину він наїдався в полі, а другу половину роздобував у сусідів. Іноді йому

добре за це перепадало; часто його били. Але цап терплячий був, і тільки дивувався, як це не можуть зрозуміти, що йому їсти хочеться. Де сінця вкраде, де соломи віхоть, а де й ломаки покоштує, за всім не потрапиш...

— От шибенник!—лаяли цапа сусіди.—В господаря вдався: таке ж ледащо...

А столяр все бачив і чув, тільки мовчав. Що ж поробиш, нехай тікають всі... Був час, що були ситі й задовольнені, а тепер голодні й миші нема чим поживитись. Бачив столяр, як горобці розлітались по сусідах,— нетерплячий народ! Бачив, як за ними повтікали голуби. Останніми рушили миши. Одна стара миша навіть підійшла під вікно, похитала головою й промовила прощаючись:

— Ой, не горазд, пане господарю! Так, не гаразд. А все ти ж винен... Ми думали, що ти розумний.

— Тікайте, тікайте! говорив столяр.—Ні чим зарадити я не можу.

— Ми б, може, й лишились,—казала миша,—та життя немає від клятого кота Мурка... Раніш він нас не турбував, а тепер з комори й не виходить. Коли б жива була господиня, та корова б була, та напувала кожен день Мурка молоком... Ой, господарю, господарю, ой, як не гаразд..

Кіт Мурко справді дуже голодував. Сидить — сидить на печі та й занявчить:

— Молока б Муркові... ой, молочка!..

— Ось я тобі такого молочка дам, що будеш пам'ятати мене!.. лаявся столяр.—Бач який пишний! Іди лови мишей: твоє ремесство...

Схуд Мурко від туги, шерсть вилізла, очі почали гноїтись,—одно слово, був гарний кіт, а тепер зробився зовсім нікчемним. Вийде в двір і нявчить:

— Нема господині, нема молочка...

Засмутився й Бровко і більше не ганявся за котом. Не до того, коли в самого з голоду живіт підтягло. А господарь мов

би нічого не бачить... Теж добрий! Раніш вечорами до сусідів ходив, а тепер з ранку почав з дому тікати. Ночувати тільки приходив додому. Одного разу прийшов столяр тільки ранком і зовсім п'яний. Сів на ганочок і заплакав.

— Тяжко мені!.. нудно...

Пожалів господаря Бровко, підійшов до нього приластився.
— А, це ти, Бровко!..
Обійняв Бровка столяр і ще дужче заплакав.

— Тяжко мені, Бровко!.. Нема господині й нічого нема. Хата пустою стоїть... Ой, як не добре!.. А все ж було!.. Хата була мов чарочка повна.

Що Бровко міг сказати? Він тільки помахав своїм пухна-стим хвостом, лизнув господаря за руку й жалібно заскавчав.

— Нудьга мене заїла, Бровко... нічого мені не шкода. Робота з рук пада.

Підійшли до ганочка цап і півень. Цап уместився на схо-дах, а півень став на одній нозі й слухав.

— А, це ви!... здивувався столяр.—Чого це ви не повтікали?

— Теж вигадав!—розгнівався цап, помахуючи бородою.—Куди це ми підемо? Я не зможуся...

— Де твої кури?—питав столяр півня.

— По сусідах зголоду розбіглись, хазяїн,—каже півень, пере-ступаючи на другу ногу:—що ж їм тут було робить? Миши —й ті повтікали.

— І ви тикайте, всі тикайте, нікого мені не треба!- казав столяр, затуляючи лице руками.—Кінець всьому!..

— Ну, це ми ще побачимо... відповів півень—Ти знаєш, що жартувати я не люблю. Де ми подінемося?

— Я так саме не згоден... ствердив цап.

III.

Справи у столяра йшли все гірше й гірше. Він сам бачив, що все негаразд, та нічого вдіяти не міг. По переду він сходив з дому вечорами, а тепер почав пропадати цілими днями. Тяжко було вертатись в порожню хату. Щоб не купувати дров, столяр спочатку попалив комору, далі стайню, потім тин на-вкруги двору. Хатинка тепер стояла як на вигоні.

— Що ж, я можу жити й під ганком,—говорив цап.—Бровко, ти трохи посунься, а вдвох нам буде тепліше.

Бровко не сперечався. Чому й не потиснутися для приятеля? Півень оселився на горищі й так саме не сумував. Що ж, можна б жити, коли б господарь та ще давав що-дня хоч одну жменьку вівса. Іноді під вечір сходились всі коло ганку й розмовляли про свої справи.

— Нема нічого кращого од молочка, говорив кіт Мурко, уможуєчись на рундучку.

— Що молочко, от коли б овесця чи пшонця, це куди б було краще сперечався півень.

— Дурниці ви говорите,—запевняв Бровко;—уже коли що й є гарне, то це кісточки... Скільки я їх на своєму віку ззів, і знаю в них смак! Еге...

— Добре б і сінця попоїсти... додав і своє слово цап.—Коли кінь і корова були, тоді до-схочу я наїдався. Бувало, вночі встанеш і їси... Ви—дурні і не знаєте смаку в гарному сіні.

Раніш вони любили поговорити про свого господаря і часто його лаяли, а тепер не було вже про що й говорити. Коли він приходив до дому, кожен намагався не попадатись йому на очі. Приходив столяр звичайно сердитий, і краще було з ним не зустрічатись. Вранці прокинеться з похмілля—ще лютіший. Одного разу трохи не перебив ногу камінем Бровкові, так що вірний пес розлютився й вищерив зуби.

— Та ти з глузду зїхав?—гарчав Бровко, підобгавши хвіст.—Так можна й зовсім убити...

-- А ти в мене поговори!.. Ой, не дивився б я на вас!.. Без вас нудно...

— Сам винен... Чому не працюєш? Навіщо піячиш?

— Ти мене вчить? Та я тебе розірву... Без вас знаю, що мені робити.

Щоб поставити на своєму, столяр схопив палку й шпурнув нею на Бровка. Сердешна собака ледве вспіла втікти.

— Я вам покажу, що я за чоловік! кричав столяр.—Ну, пю, ну, не працюю й знати нікого не хочу...

Він ходив по своєму пустиреві, лаявся й комусь погрожував кулаками. Всі були винні, а він тільки ні. І він, столяр, розумніший за всіх.

Вдруге, прокинувшись ранком з слабкою головою, столяр почув, як півень проспівав своє „ку-ку-рі-ку“. Це здалося столяреві образливим: у нього голова тріщить, а півень, мов навісний, горло дере.. І навіщо, справді, дерти горло дурному птахові? Далі в голові столяра промайнула щаслива гадка. Він найшов сухеньку скоринку хліба, поламав її на кришки й вийшов на ганок. Півень ходив по пустиреві.

— Добридень, хазяїн! Кррр...

— Здоров, півнику! хочеш хлібця поїсти? Та ну вже, йди сюди. Півень схилив голову на бік, глянув на посипані кришки, глянув на хазяїна й сказав:

— Еге, ти ж за кого мене вважаєш, хазяїн? Я ще не такий дурний, щоб за кілька кришок попасти на жарене... Дзузки, братіку.

— Та ти йди, півнику.. Ну, ну, йди ж—кажуть тобі! Побалакаєм...

— А ти мене ззіси?

— Не, ззім.

— Ні, ззіси.

— Ну, коли ти сам підійти не хочеш, то я до тебе підйду...

Столяр розгнівався на дурного півня і, схопивши каменюку, кинувся за ним. Півень страшенно перелякався, розгорнув крила й несамовито зарепетував:

— Ой, батечки, вбили... живого півня вбили. Рятуйте... Батечки, батечки!.,

Довго ганявся за півнем столяр, влучав в нього каменюками і нічого поробити не міг. Жива печеня тікала в нього з під самого носа... Півня обрятувало те, що він бігав кругом хати й гарно ховався. І цап, і Бровко все це бачили, але не гнались за півнем, як то бувало раніш в хатніх сварках. Те-

пер не те було. Нарешті, столяр знесилів, сів на ганочок і, обхопивши голову руками, гірко заплакав. Ображений до глибини душі, півень одійшов і чекав, що далі буде.

— Коли б у мене була стайня, я загнав би півня туди, не втік би тоді од мене, — бідкався столяр, похитуючи головою. — Ох, я нещасний!.. Півень і той не хоче мене слухатись.

— А ти спробуй ззісти Бровка, — крикнув з-далеку півень, поправляючи помяте пір'я. — Теж, вигадав!.. Всього на всього й птаха лишилось, що я один. От горобці й голуби давно порозлітались по сусідах, а я лишився. Шкода мені тебе, хазяїн...

Старого добра не памятаеш. Забув, здається, скільки літ я вірою й правдою тобі служив.

Цап стояв посеред подвіря, опутивши очі в землю, й мовчки гнівався на господаря. Чи давно він ганив його за бійки з півнем, а тепер сам що робить? Теж гарний, нічого казати.

„Сиди тепер сам,—думав цап.—А я не підійду... Ні за що не підійду!.. Сьогодні останнього півня ззів, а завтра... І думати гидко!..

Пожалів хазяїна тільки Бровко. Вірний пес не памятав зла. Він обійшов кругом Ганочка, став перед хазяїном і ласкаво махнув хвостом.

— Буде тобі плакати, хазяїн... Не гаразд.

— Хто це говорить? А, це ти, Бровко...

Бровко стрибнув до хазяїна й притулився головою йому до коліна. Столяр взяв його за шию і обійняв... А в самого сльози так і капають на розумне собаче обличчя.

— Ох, Бровко, Бровко... Один ти в мене приятель лишився. Еге, один... Не забув, як ми жили та добро наживали?

— Добре памятаю, хазяїн... Все в нас було. Самих кісток скільки мені перепадало... А тепер забув, як вони й пахнуть.

— В тебе кістки в голові, Бровко, а в мене вся душа виболіла... Я сам себе починаю ненавидіть. І ледащо, і п'яниця... Добрі люди мене починають обходити. А не такий я раніш був... Нудьга заїла мене.

Шкода зробилось Бровкові господаря, і він тільки тихенько скавчав, помахуючи своїм пухнастим хвостом.

— Тоскно мені, нудно... говорив столяр, обнімаючи собаку.— Мов би все в мене в середині порвалось, і сам я собі чужим зробився.

IV.

Не добре жив столяр, і чим далі,—все гірше. Навіть останню свою хатинку хотів продати і якось під вечір привів покупця. Ходять вдвох, оглядають хату, в стіну покупець постукує,—чи не погнило часом дерево.

— Та гарна хатинка, упевняв столяр.—Не на продаж робилась.

Покупець не покладався на чужі слова, а тільки на свої очі. Обдивившись хату, він поліз під ганок: чи нема й там часом, якої ганжи... А під ганком лежав цап... Як побачив він чужу людину, схопився й миттю його рогами,—так ударив, що трохи очей не повибивав.

— Що це в тебе за генерал такий лежить?—лаявся покупець, вилазючи з під рундука.—Трохи не вбив до смерти, клятий...

Столяр розсердився й заходився вигонити цапа. Та не так то легко це зробити: уперся цап, та й годі! Не пустив під рундук навіть хазяїна.

— Не обдивившись, я не можу купувати,—сказав покупець.

— Та що ж я пороблю з ним, упертим чортом?

— Діло твоє...

Слово по слову, столяр і покупець почали сперечатись, распалились і за малим не побились. На гвалт збіглись сусіди й ледве їх розвели.

— Сам ти цап,—лаяв столяра покупець.—Вам вкупі під ганком і жити...

Так продаж і не вдався, і столяр зовсім розсердився на старого упертого цапа. Справді, чого він живе без пугтя? Півня хоч зжарити можна. Бровко хату стереже, кіт Мурко мишей ловить, а це вже зовсім ні на що.

Чим довше думав столяр, тим більше упевнявся, що цап йому зовсім непотрібний і навіть заважає, мов-би. Хиба прожити не можна без цапа? А потім столяр ще дужче сердився на його через те, що через цапа не продав хати.

— Ото клята худоба причепилась! лаявся столяр, пригадуючи свою сварку з покупцем.—Він і мене трохи на роги не схопив... Почекай, братіку, я тобі прислужусь! Будеш мене памятати, уперта тварюка...

Сказано-й зроблено. Зловив столяр цапа за роги, залигав мотузкою й повів продавати. Як не опинався цап, як не хвицався, та нічого вдіяти не міг та ще як столяреві почали допомогати сусіди: хто хлудиною, хто ломакою підганяли з-заду. Сусіди мали старі рахунки з цапом: кого хвицнув, кого боцанув, у кого сіна віхоть украв, у кого капусту на городі поїв. Всі були раді, що позбудуться таки цапа. Туди йому й дорога.

— Тягни його! — кричали сусіди, стьобаючи упертого цапа. — Не даром кажуть, що з цапа ні вовни, ні молока... То й нам спокійніше. Тітці Мотрі торік два зуби вибив.

Ніхто тільки не сказав, що тітка Мотря три рази обливала цапа окропом. Проте, цап давно вже звик до неправди і не вважав на невдячих сусідів. Женуть його, а сами не розуміють, що бувають куди гірші цапа. Еге, зовсім паскудні.

Привів столяр цапа на базар і простояв увесь день. Нікому не треба цапа... Ще більш прикро зробилось столяреві: що ж це за худоба, якої нікому й даром не треба? З пересердя столяр кілька разів тяжко стосонував цапа в бік.

— Через тебе тільки цілий день згаяв...

— А я з тобою й говорити не хочу!

— Добре, почекай, я тобі ще й не так прислужусь...

Коли з базару всі поросходились, столяр повів цапа до знайомого крамаря. Увів у двір і почав вихваляти.

— Дякувати будете, пане, бо це не цап, а скарб! А розумний який він та тямучий... А ну стрепени бородою. Другого такого цапа в день з огнем не найдеш.

— Вихвалюй краще... бурчав цап, помахуючи бородою. — Тільки гляди, не вдався од брехень...

— І моторний який... вихваляв столяр. — Його й годувати зовсім не треба; сам собі харч здобуде.

— Ну, це вже ти зовсім деремно, розсердився цап. — Хоч раз гарненько попоїсти... Давненько вже я не їв як слід.

Подобався упертий цап крамареві. Такого саме йому й треба. Та й дітям забавка... Вдарили по руках, і столяр одержав за цапа цілих три карбованці. Давно вже в нього в руках таких грошей не було, і на radoщах столяр напився.

Прокидається ранком на другий день, а кіт Мурко з печі йому нявкає:

— Дядечку, а цап знов у нас. Прибіг з налигачем на шиї...

— Ну, це його діло, а я більш його не знаю...

Прийшли від крамаря наймит з фурманом, витягли цапа за роги, зачепили налигачем й потарабанили до нового господаря, тільки боки тріщать.

— Чого ти опинаєшся ото, — дивувався столяр. — Там хоч на-
годований будеш...

— Ну, та це вже діло моє, — відповів сердито цап. — У гостях
добре, а дома краще...

Прошло два дні, і цап знов вернувся додому. Прийшли
за ним два наймити й два фурмани й заходились бити. Навіть
столяреві зробилось шкода упертої товарини.

— Та годі, не опинайся, — умовляв він цапа.

Глянув на нього цап з-під лоба, насупився й промовив
тільки одно слово:

— Ех, ти!..

Замислився столяр. Дивовижний цап: не хоче жити у
крамаря, де солодко напувають і годують, а рветься до дому,
до хати, де хоч у покотьола гуляй, голодної миши нічим наго-
дувати. Далі столяреві зробилось чогось зовсім соромно... А
цап знов прийшов. Іде улицею й кульгає. Навіть сусіди пожа-
ліли: „ой, сердешний цапик!“ Заліз цап під свій ганок і лежить —
темніший ночі. Найшов столяр трохи хліба і поніс цапу.

— На ось, попоїж, уперта голова...

Цап і не поворухнувся. І на хліб не дивиться... Ще більш
соромно зробилось столяреві. От же товарина, безсловесне бидло,
а свого куточка не хоче ні на що міняти. І кіт Мурко так
саме, і півень, і Бровко.. Пішов столяр до крамаря та й каже:

— Пане, як же бути нам з цапом? Знов прибіг.

— Ти мене обдуриш, — промовив крамар, — продавав цапа за ро-
зумного, а він гірше чорта. Он фурмани та наймити зовсім за-
морилися з ним. Всі руки, кажуть, пооббивали об клятого цапа.
Зовсім дурний цап.

— Ні, пане, зовсім не дурний він. Еге... Розумніший од ха-
зяїна-дурня, бо він от свою хагу знає. Віддайте його мені на-
зад, а гроші я вам одроблю.

— Та бери його хоч даром. Все одно не буде в мене жити...

— Ні вже, на що ж даром. Це не гаразд...

Вернувся столяр до дому такий веселий. Давно вже його таким бачили. Помолився Богу і взявся за свою роботу. Знов засвітіла пилка, і полетіли стружки... Знов сусіди почули, як співає столяр, робить і співає.

— Ну, тепер все у нас на добре піде, казав Бровко: хазяїн співає, виходить, біда пройшла...

Виліз з-під ганку цап, глянув на-вкруги, махнув головою й промовив:

— Коли б не я, так всі б ви тут загинули...

Через рік коло хатинки стояв і новий тин, і нові ворота, і нова шопла. Прилетіли голуби, зацвірінькали горобці, вернулась стара миша з усею родиною.

— Це він для нас, для мишей, збудував,—запевняла миша, обдивляючись шоплу. — Якось роставуємось... Адже я йому говорила тоді, що не проживе він без нас.

Перекл. С. Титаренко.

Видавниче Товариство
"КРИНИЦЯ"
Київ, Нестерівська, 27.

Ціна 60 коп.